

WAYS OF USE OF MODERN INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN FINE ARTS CLASSES AND THROUGH THE IMPROVEMENT OF IDEAS OF NATIONAL INDEPENDENCE TO STUDENTS

Gadoev Ibrahim Niyazovish

Teacher of the Department of Fine Arts and
Engineering Graphics of Navoi State Pedagogical Institute

ANNOTATION

This article is about the use of modern innovative technologies in the lessons of fine arts, and thus the methods of inculcating in students the ideas of national independence, and the general concepts and useful methods of fine arts.

Keywords: Intellectual potential, innovative technologies, state interests, psychological readiness.

KIRISH

Hozirgi kunda sanoati va intellektual salohiyati rivojlangan mamlakatlar o'rtasidagi iqtisodiy musobaqa fan, texnika va texnologiyalar sohasiga, natijada ta'lim sohasidagi musobaqaga aylanib bormoqda. O'zbekiston ta'lim tizimini isloh qilishning dasturiy hujjatlarida - respublikada ta'lim raqobatbardosh kadrlarni ilgarilab tayyorlashni ta'minlash darajasiga etishi kerak - degan maqsad qo'yilgan. Yoshlarning yangi avlodi istiqbol masalalarni qo'yish va echish, fikr yuritishning yuksak madaniyati, siyosiy va ijtimoiy-iqtisodiy hayotda mustaqil yo'l topa olish qobiliyatiga ega bo'lishi kerak. Shunday qilib, ta'lim tizimining yangilanishi va rivojlanishi jahon hamjamiyatiga integratsiya kuchayayotgan sharoitda jamiyat va mamlakatning rivojlanishi o'zaro bog'langan va o'zaro asoslangan yagona jarayonning elementlaridir. Ish nuqtai nazardan O'zbekistonda amalga oshirilayotgan uzluksiz ta'lim tizimining islohoti ta'limda qotib qolgan ko'p qoidalarning o'zgartirilishini, respublikadagi ijtimoiy iqtisodiy o'zgarishlarni hisobga olgan, ilmiy asoslangan yangi, yaxlit tizimining shakllanishini taqozo etadi.

ASOSIY QISM

Bugungi kun pedagoglaridan dars jarayonini zamonaviy axborot kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish hamda ushbu texnologiyalardan samarali foydalanishda o'zida ko'nikmasini shakllantirish talab etiladi. Shu bois bugungi kun o'qituvchisidan yoshlar tarbiyasida davrning xususiyatlaridan kelib chiqish zarur, chunki, har bir kishi zamon va makonda yashaydi, davr va ijtimoiy muhit shaxs shakllanishida asosiy rol o'ynaydi. Hozirgi davrning asosiy xususiyati bu-globallashuv va o'ta axborotlashgan jamiyatda yashayotganligimizdir. Mamlakatimiz Prezidenti Shavkat Mirziyoev so'zlari bilan aytilganda, "Bugungi kunda shiddat bilan o'zgarib borayotgan hayot oldimizga qo'yayotgan bir-biridan murakkab va muhim masalalarni hal qilish haqida o'ylar ekanmiz, ularning yechimi aynan ta'lim-tarbiya bilan, yoshlarning duyoqarashini zamonaviy bilim, yuksak ma'naviyat va

ma'rifat asosida shakllantirish bilan bog'liq ekaniga yana bir bor ishonch hosil qilamiz". Mamlakatimizda axborotlashtirish va ta'lim sohasida internet resurslaridan foydalanish yuzasidan ko'plab Qonunlar va qarorlar qabul qilinib, amalda ijrosi ta'minlanmoqda. Hukumatimiz tomonidan qabul qilingan Axborot texnologiya bo'yicha qabul qilingan qarorlar ijrosi yuzasidan hozirda umumta'lim maktablarida qanday vazifalarni oldiga maqsad qilib qo'ymog'i lozim. Axborot texnologiyalari sohasi o'qituvchi uchun kerakli bo'lgan sohalardan biri ekanligi hech kimga sir emas. Bu sohaning yangiliklaridan o'qituvchining boxabar bo'lishi uni o'zi tizimni o'zlashtirishdan manfaatdor. Shunday ekan, umumta'lim maktablarida o'quvchilarga Axborot kommunikatsiya texnologiyalaridan unumli foydalanib dars o'tish o'quv mavzu rejalar zamon talabida har tomonlama to'liq va mazmun jihatidan aniq yo'nalishlarga qaratilgan bo'lishi lozim. Mamlakatimizda ta'limda axborotlashtirish sohasida juda ko'plab yutuqlarga erishildi. Ko'plab umumiy o'rta ta'lim maktablari yangi zamonaviy texnologiyalar va kompyuter qurilmalari bilan jihozlandi, internet tizimiga ulangan. Bu esa butun jahon mamlakatlaridagi yangiliklardan xabardor bo'lish imkonini beradi. Ta'lim muassasalarida mavjud bo'lgan axborot texnologiyalarini ish va o'quv jarayonida maksimal foydalanish davr talabi hisoblanadi. Oliy ta'lim tizimida ularni yaratish, ishga tushirish va qo'llashdan maqsad o'quvchilarning butun hayot faoliyatini axborotlashtirish borasidagi muammolarini o'rganishdir. Axborot resurslarini oqilona tashkil etish va foydalanishda ular mehnat, moddiy va energetik resurslar ekvivalenti sifatida namoyon bo'ladi. Ayni paytda axborot-boshqa barcha resurslardan oqilona va samarali foydalanish hamda ularni asrab-avaylashga ko'maklashuvchi yagona resurs turidir. Bugungi kunda ilm-fan, texnika va axborot kommunikatsiya texnologiyalar, ishlab chiqarish soxalarining tez sur'atlarda jadallik bilan rivojlanishi ta'lim tizimi xodimlaridan ta'lim-tarbiya sifatini mazmun jihatidan yangi bosqichga ko'tarish, bunda innovatsion texnologiyalardan samarali foydalanishni talab etib, xar bir tizim xodimi, ayniqsa o'qituvchilar zimmasiga yanada yuksak mas'uliyat va vazifalarni yuklaydi. Tasviriy sa'nat ta'lim-tarbiya jarayonini tashkil etishda asosiy maqsad o'quvchilarda DTS bilan me'yorlangan bilim, ko'nikma, malakalarni shakllantirish, shuningdek, axborot bilan ishlash, kommunikativ ko'nikmalarni egallash, matematik savodxonlik, ijtimoiy faollikka ega bo'lish, o'quv muammolarini mustaqil hal etishga doir tajribalarni egallashlariga sharoit yaratish;

Tasviriy sa'nat Oliy ta'lim muassalrida ta'lim-tarbiya ishlarining har bir shaxs, jamiyat va davlat manfaatlarini ko'zlagan xolda amalga oshirilishi, ta'limning xamma uchun tengligini ta'minlanishi, talabalarini mustaqil xayotga tayyorlash, ularda fuqarolik tuyg'usi, oila va davlat oldida mas'uliyat xis qilish ko'nikmalarini shakllantirish, ularning qiziqishlari va qobiliyatlarini rivojlantirish, zamonaviy bilimlarni egallashlari va xar tomonlama rivojlanishlari uchun ularga maksimal darajada qulay sharoitlarni yaratish ta'lim sifatini oshirishning eng muhim omili xisoblanadi. Agarda bunday sharoitlar yaratilmasa, uzluksiz ta'lim tizimidagi majburiy bosqich bo'lgan umumiy o'rta ta'limni muvaffaqiyatli deb e'tirof etib bo'lmaydi. Shu jixatdan, innovatsion texnologiyalar asosida ta'lim jarayonlari sifat va samaradorligini oshirish muammosi shaxsni rivojlantirish va uni xayotga tayyorlashga yo'naltirilgan kompleks vazifalarni amalga oshirish bilan bog'liq bo'lib, ta'lim siyosatining bugungi kundagi muxim vazifalaridan biri xisoblanadi. Ta'lim muassasalarida amalga oshiriladigan innovatsion pedagogik faoliyat o'qituvchilarning ilmiy metodik faoliyati hamda

o'quvchilarning o'quv-tadqiqot faoliyati bilan uzviy bog'liqdir. Ko'p hollarda oliy ta'lim muassasalarida pedagogik innovatsiyalarni tatbiq, etganda, birinchi o'ringa texnik va tashkiliy masalalar, keyingi o'ringa esa o'qituvchi va talabalarni innovatsion jarayonlarga tayyorlash masalalari qo'yiladi. Innovatsiyalarni tatbiq etishga o'qituvchilarning psixologik tayyorligi pedagogik innovatsion jarayonning muhim sharti hisoblanadi. Shuning uchun, umumiy o'rta ta'lim muassasalarida pedagogik innovatsiyalarni tatbiq etishda o'qituvchilarning ilmiy-metodik tayyorgarligini rivojlantirish, kasbiy faoliyatini innovatsion yo'naltirish, ularni innovatsion pedagogik jarayonlarga tayyorlash masalalariga alohida ahamiyat qaratish lozim. Chizish - bu o'quvchilar vaqt o'tishi bilan erishadigan qobiliyatdir. Biroq, ba'zi odamlar tabiiy ravishda bolalik davrida mahoratga ega, qobiliyatli bo'ladilar. O'quvchilar vaqt o'tishi bilan rasm chizish texnikasini o'rganishi va o'z mahoratini oshirishi uchun albatta ustoz kerak. Qanday chizishni o'rganishning turli bosqichlari mavjud. Keling, ularning har birini ko'rib chiqaylik:

1. Tasvirlar va shakllarni aniqlash.

Chizishni o'rganishdan oldin bolalar shakl va tasvirlarni aniqlaydilar. Shuning uchun, o'qituvchi sifatida ularga qanday qilib chizishni o'rgatishdan oldin asosiy shakl va tuzilmalarga ko'proq e'tibor qaratish muhimdir.

2. Asosiy shakllardan boshlash.

Asosiy chizmalar doiralar, kvadratlar va chiziqlarni o'z ichiga oladi. Biroq, boshlang'ich bosqichda talabalar tabiat bilan bog'liq narsalarni tasvirlash uchun oddiy, masalan, uning oilasi va boshqa tabiatdagi narsalarni chizishga harakat qiladi. Baliqlar, qushlar, uylar va hk. Shuning uchun boshlang'ich sinf o'qituvchisi bolalarga nimani o'ylashlarini chizishda yordam berishi muhim, lekin ular asosiy shakllardan boshlanishi kerak.

3. Chizilgan rasmlarni takomillashtirish.

Vaqt o'tishi bilan bolalar rasmlarini ustida yanada ishlashi kerak va o'qituvchi hal qiluvchi rol o'ynaydi. Shakllarni tanib olish va aniqlash bosqichlaridan so'ng, bola o'z rasmlarini takomillashtira boshlaydi. O'quvchilarga chizilgan rasmlarini tahlil qilishda va ular yaratmoqchi bo'lgan haqiqiy tasvir ekanligiga qaror qilishda yordam berish kerak. Ularga xatolarni tuzatish uchun kerak bo'lgan tuzatishlarni bosqichma-bosqich ko'rsatish o'quvchini chizmachilik faniga qiziqishini pasayishini oldini oladi.

XULOSA

Ta'lim maqsadlarini, baholash mezonlarini xamda ta'lim sharoitlarini takroriy xosil kilishdagi imkoniyatlaridan kelib chikib, ta'lim- tarbiya jarayonini tarbiyaviy omillariga xam — texnologik jarayonini keng tadbik etish mumkin. Bu jihatdan pedagogik texnologiya ta'lim va tarbiya o'rtasidagi farqni qisqartiradi. Pedagogik texnologiya ta'lim maqsadlarini aniqlashtirish va qismlash- tirish, ta'lim natijalarini standartlashtirish, ta'lim jarayonidagi samarali teskari aloqa, avtomatlashtirish imkoniyatlari kabi muhim ta'lim muammolarini xal qilish imkonini beradi. Ushbu muammoni ishlab chiqishda —pedagogik texnolgiyadagi ta'lim tizimlarini ko'rishdagi tajribasini xisobga olish va tanqidiy tahlil qilish maqsadga muvofiqdir.—Pedagogik texnologiyalarning rivojlanish istiqbollari uning nazariy asoslarining tanqidiy tahlil qilinishi, ta'limga reduksion yondashishdan voz kechish bilan belgilanadi. Bir

vaqtning o'zida —Pedagogik texnologiyalar nazariy asoslarini o'zgartirish bilan birgalikda uning muammo maydonini ham o'zgartirish lozim. Ta'lim jarayonining texnologik qurilishi qator muammolarni keltirib chiqaradi. Ular sirasiga, birinchi navbatda, didaktik maqsadlarini ishlab chiqish, ularni muvofik ravishda tarkib toptirish, mos ravishdagi ta'lim jarayonini loyixalashtirishda uning shakl va mazmuni muvofiqligini taminlash, o'quvchilar tomonidan tajribaning tulaqonli o'zlashtirilishi, barcha ta'lim oluvchilar saviyasini tenglashtirish va oshirish kabilarni kiritish mumkin. Bo'lg'usi mutaxassislarini sifat jixatidan zamon talabi darajasida tayyorlashga avvalo ularga aniq bilimlar berish, kasbiy kunikma va malakalarni shakllantirish, ularni kelgusi faoliyatlarida unumli qo'llashga o'rgatish orqali erishish mumkin. Shunday ekan, o'quv-tarbiya jarayonini ta'lim nazariyasi faoliyati nuqtai nazaridan ko'rib chiqib, barcha ta'lim-tarbiya ishlarini pedagogik texnologiyalar yo'nalishiga o'tkazish, maktab amaliyotidagi ixtiyoriylik bilan uning har bir elementini jiddiy asoslash lozim bo'ladi. XXI-asr axborot texnologiyalari asri. Ta'lim tizimiga zamonaviy pedagogik texnologiyalar bilan bir qatorda axborot texnologiyalarini ham joriy etish maqsadga muvofiq bo'ladi.

FOYDANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Barkamol avlod O'zbekiston taraqqiyotining poydevori. – Toshkent: Sharq, 1997.
2. Turg'unboyev K., Rizayev A. «Zamonaviy pedagogik texnologiyalar». Andijon 2008.
3. Abdirasilov S., Tolipov N. «Rangtasvir». T., 2005. Ishmuxammedov R. Innovatsion texnologiyalar yordamida ta'lim samaradorligini oshirish. T. 2004 y
4. Saidaxmedov N. Pedagogik texnologiya. T. 2002
5. Qo'ziev T., Egamov A., Qanoatov T., Nurqobilov A., «Rangtasvir». «San'at». T., 2003.
6. Nabiev M. «Rangshunoslik». T.: O'qituvchi, 1996.
7. Nabiev M., Azimova B. «Rasm chizishga o'rgatish metodikasi». T.: O'qituvchi, 1976.
8. I.Gadoyev. «Talabanning fazoviy tasavvurini va mantiqiy fikrlashni takomillashtirish» Xalqaro ko'p tarmoqli tadqiqot jurnali Hindiston. Infofaktor jurnal 2020 yil 12 dekabr, 10 jildi
9. I.Gadoyev. «Zamonaviy innovatsion texnologiyalarni tasviriy san'at to'garaklarida milliy o'ziga xoslikni saqlab qolish bilan qo'llash usullari» Ko'p o'lchovli osiyo tadqiqot jurnali AJMR Eron 2021 yil 5 May,
10. S. Abdirasilov. Tasviriy san'at o'qitish metodikasidan amaliy mashg'ulotlarini ibajarish. T., 1996.
11. S. Abdirasilov. Tasviriy san'at amaliyotlari. T., 2003.
12. Abdirasilov, N. Tolipov. Rangtasvir. T., «Bilim», 2005.
13. B. Boymetov, S. Abdirasilov. Chizma tasvir. T., G'ulom nomidagi nashriyot, 2004.
14. I. Gadoyev. «Talabanning fazoviy tasavvurini va mantiqiy fikrlashni takomillashtirish» Xalqaro ko'p tarmoqli tadqiqot jurnali Hindiston. Infofaktor jurnal 2020 yil 12 dekabr, 10 jildi
15. I.Gadoyev. «Zamonaviy innovatsion texnologiyalarni tasviriy san'at to'garaklarida milliy o'ziga xoslikni saqlab qolish bilan qo'llash usullari» Ko'p o'lchovli osiyo tadqiqot jurnali AJMR Eron 2021 yil 5 May.